

28. Andragoški kolokvij Zapeljani v branje

4. junij 2024, Andragoški center Slovenije,
Ulica Ambrožiča Novljana 5, Ljubljana,
in po spletu (Zoom)

<https://tvu.acs.si/ak2024>

Kako beremo danes? Kakšni bralci postajamo?

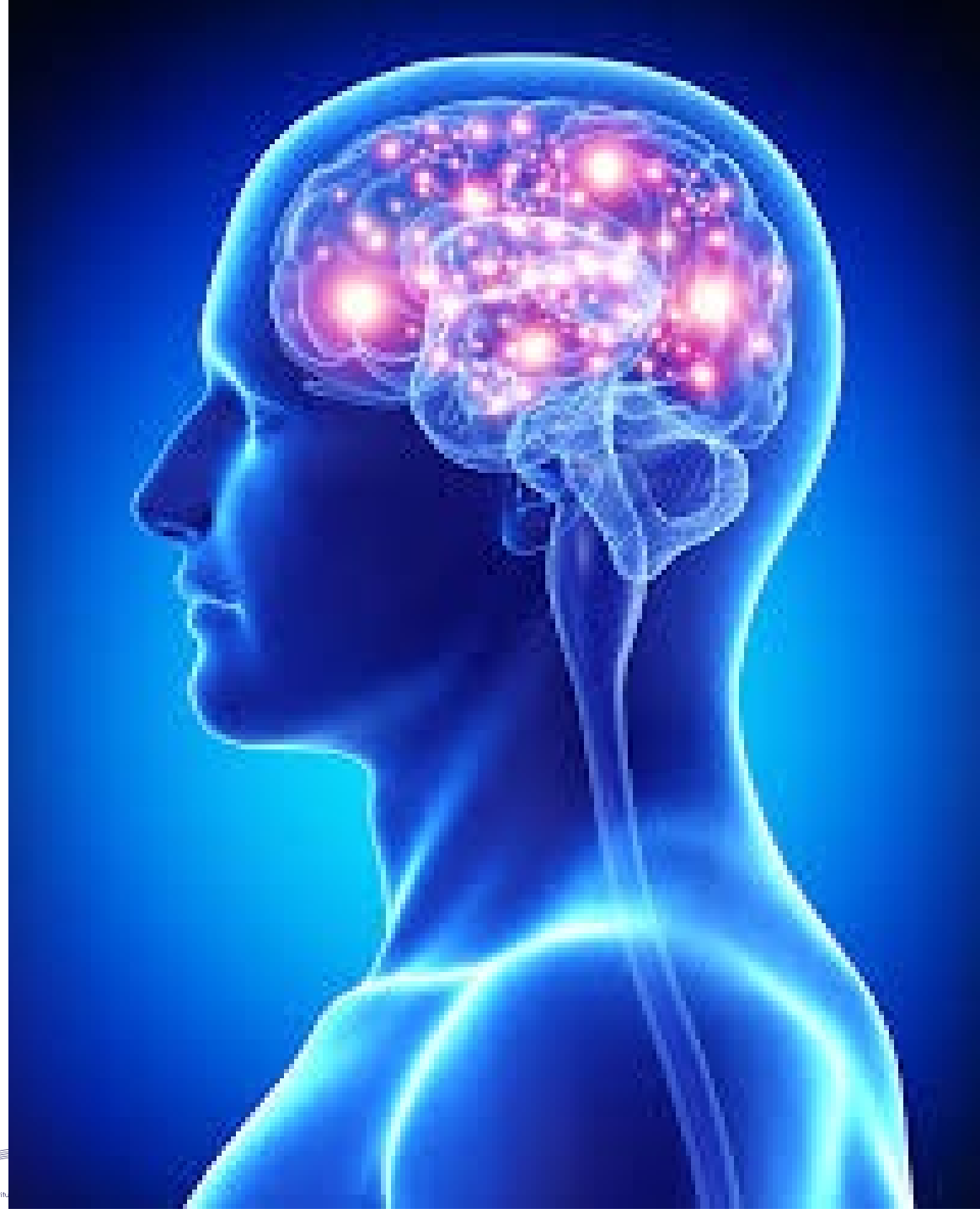
dr. Alenka Kepic Mohar

Kakovost našega življenja
in našega učenja je odvisna
od kakovosti našega
mišljenja.

Kaj vemo o možganih danes?

- Možgani = predstavljajo le okrog 2 odstotka naše telesne mase, porabijo pa – medtem ko mirujemo – okrog 20 odstotkov energije.
- Beroči možgani so mojstrovina, v 200-500 milisekundah prepoznajo eno besedo.
- Branje je eden najbolj učinkovitih dokazov, kako plastični so možgani.

Na prodaj: otroški čevlji. Nikoli nošeni.

Ernest Hemingway

Vprašanja, ki vznikajo ...

Kateri miselni procesi se odvijajo v naši glavi?

Ko to preberemo,

- Z notranjo gotovostjo razumemo, zakaj čevlji niso bili obuti.

Kateri miselni procesi se odvijajo v naši glavi?

Ko to preberemo,

- Z notranjo gotovostjo razumemo, zakaj čevlji niso bili obuti.
- V mislih se nam izriše mentalna podoba zapuščenega para čevljev z neomadeževanimi vezalkami

Kateri miselni procesi se odvijajo v naši glavi?

Ko to preberemo,

- Z notranjo gotovostjo razumemo, zakaj čevlji niso bili obuti.
- V mislih se nam izriše mentalna podoba zapuščenega para čevljev z neomadeževanimi vezalkami
- Vstopimo v skladišče našega znanja, na podlagi katerega oblikujemo »scenarij« in pri tem simultano povežemo znanje, domišljijo, procese sklepanja, ki nam pomagajo, da se iz lastne perspektive prestavimo v perspektivo drugega.

Kateri miselni procesi se odvijajo v naši glavi?

Ko to preberemo,

- Z notranjo gotovostjo razumemo, zakaj čevlji niso bili obuti.
- V mislih se nam izriše mentalna podoba zapuščenega para čevljev z neomadeževanimi vezalkami
- Vstopimo v skladišče našega znanja, na podlagi katerega oblikujemo »scenarij« in pri tem simultano povežemo znanje, domišljijo, procese sklepanja, ki nam pomagajo, da se iz lastne perspektive prestavimo v perspektivo drugega.
- To oblikuje podobo z vso mešanico čustev: bolečina, olajšanje, krivda, želja, da tega intimno ne bi nikdar spoznali – to je kapaciteta domišljije, zmožnost za razumevanje občutij soljudi

Kognitivni procesi pri poglobljenem ali globokem branju (M. Wolf)

- Evokativni proces: proces vzbujanja podob, glas avtorja
- Empatija in razumevanje
- Uporaba predhodnega znanja
- Analiza
- Analogija in povezovanje
- Kritična analiza
- Razumevanje kot oblika raz-kritja

Kaj nam prinaša branje?

- Z branjem krepimo kognitivno potrpežljivost, pozornost in miselno disciplino.
- Posamezniku prinaša dobro počutje in možnost osebnega razvoja, državi pa ekonomski in socialni razvoj, tudi demokracijo.
- Pomen branja je postal samoumeven, tako rekoč neviden.

Kaj je globoko branje?

- Globoko branje je proces načrtnega in pozornega branja s ciljem poglobljenega razumevanja in uživanja v besedilu
- Branje s preletom (ang. skimming): bralec besedilo preleti s ciljem pridobiti generalno informacijo, o čem govori besedilo;
- Globoko branje: zmožnost, da se umirimo ob knjigi, se izklopimo iz zunanjega sveta in se potopimo v vzporedni svet, ki ga oblikujejo besede; pri tem pa prepoznavamo tudi besedne igre, ritem zgodbe, miselno pronicljivost ipd.

Kaj je globoko branje vs branje s preletom?

- Kritično branje, počasno branje, branje daljših besedil
- branje z razmislekom in razumevanjem
- razumevanje podtonov, večpomenskosti, primerjanje delov besedila, primerjanje različnih besedil, razumevanje protislovnosti v besedilu, primerjava različnih načinov ubeseditev
- zaznavanje psiholoških procesov pri branju: motivacija, užitek, frustracije, čustveni odzivi, domišljija, ustvarjalnost, meditacija, navdih
- raznolikost konteksta bralca

Koliko beremo in kaj beremo?

Vsebina je dostopna na vsakem koraku

- Beremo več, a beremo drugače
- **Razumevanje prebranega:** plitkejše procesiranje, privzet način branja na zaslonu; seveda pa odvisno od namena branja
- Narava **pozornosti:** skušnjava nenehne deljene pozornosti, tehnološka namesto fenomenološka potopitev; M. Wolf grasshopper mind: notranji dialog s prebranim
- **Pomnjenje:** digitalna amnezija (pot do podatkov vs. Podatki)
- **Ritem branja:** 27-krat na uro menjamo bralni vir, na mobilni pogledamo 150-190-krat na dan, dopaminski krog odvisnosti

Bralna pismenost v Sloveniji

- Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS 2021 (četrtošolci)
  - v primerjavi z rezultati 2016 slabši (520 vs 542 točk);
  - višje rezultate dosegajo deklice
  - Povezanost med bralnimi dosežki in veseljem do branja: le 28 % slovenskih učencev zelo rado bere
- Mednarodna raziskava PISA 2022 (15-letniki)
  - Matematična in naravoslovna pismenost nad povprečjem OECD,
  - bralna pismenost POD povprečjem: za 26 točk nižji rezultati od leta 2018
  - najnižji rezultati od leta 2006
  - Najvišjo raven bralne pismenosti dosegajo le 4 % (povprečje OECD 7 %)
  - največja razlika med državami OECD (le še Finska)

Kakšni bralci postajamo?

- Ena četrtnina Američanov danes ne bere knjig (2021), ena tretjina Nemcev prebere kaj v knjigi manjkrat kot enkrat na mesec, (2022), zadnja PISA raziskava (2021) kaže nazadovanje v branju v prostem času , pri čemer približno ena tretjina učence poroča, da redko ali nikoli ne berejo v prostem času.
- 49 % vprašanih se je strinjalo s to trditvijo, tj. 13 % več kot leta 2000. Ena tretjina evropske populacije ima težave z branjem na najosnovnejši ravni.

Kontekst knjižnega polja

- Slovenija država gostja na največjem mednarodnem knjižnem sejmu v Frankfurtu (oktober 2023) in v Bologni (marec 2024)
- Manj sredstev za knjižne programe in bralno kulturo: prerazporeditev državnih sredstev v podporo knjigi
- Akcijski načrt za razvoj bralne pismenosti
- Nacionalni program vzgoje in izobraževanja 2023-2033
- Nacionalni svet za bralno pismenost

Lestvica najbolje prodajanih knjig 2023 v knjigarnah MK

	Naslov	Avtor	Količina
1	ZNANOST MIRNEGA ŽIVLJENJA	David Zupančič	5.473
2	ŽIVLJENJE V SIVI CONI	David Zupančič	2.694
3	AIDEA	Klemen Selakovič	2.554
4	NOTRANJI PIR	Miha Šalehar	2.467
5	NA SPLETNI PRIŽNICI	Alojz Grčman	1.901
6	OJ, TRIGLAV, MOJ DOM	Tadej Golob	1.840
7	ATOMSKE NAVADE 2.IZDAJA	James Clear	1.730
8	SKALPEL	Uroš Ahčan	1.548
9	MALI PRINC	Antoine de Saint-Exupery	1.329
10	ŽIVLJENJE JE TVOJE	Louise L. Hay	1.281

Lestvica največkrat izposojenih knjig 2023 v knjižnicah

	Naslov	Avtor	Izposoje
1	Življenje v sivi coni : prizori iz življenja mladega zdravnika	Zupančič, David	8360
2	Brina Brihta	Rippin, Sally	7758
3	Koma	Golob, Tadej	6118
4	Zgodbe Svetega pisma		5627
5	Zverjasec	Donaldson, Julia	5155
6	Zverjašček	Donaldson, Julia	4811
7	Kurji pastir. Knj. 2, Petelinje jajce	Lainšček, Feri	4572
8	Gretin greh : roman	Klakočar Zupančič, Urška	4049
9	Stare grške bajke	Petiška, Eduard	3948
10	Konča se z nama	Hoover, Colleen	3851

Razmisleki

- Kako se spreminja knjižno polje?
- Bomo čez nekaj let sploh še potrebovali npr. kuharske in vrtnarske knjige?
- Ali izginjajo le določene vrste knjig ali se preoblikuje tudi način, kako so knjige napisane, kako avtor/-ica razvija svojo misel?
- Bomo še brali (najprej) v slovenščini?
- Ali izginjanje določenih vrst knjig vpliva na vlogo knjige kot predmeta v današnji družbi?
- Ali ima branje še vlogo kulturne avtoritete in kako se spreminja vloga branja v distribuciji kulturnega kapitala?
- Branje le še „kognitivna veščina“?

Branje kot „kontemplacija“

- Aristotel (Nikomahova etika): srečna družba pozna tri temeljne oblike življenja (politično življenje v službi skupnosti, zadovoljstvo v uživanju, kontemplativno življenje)
- Življenje dobrega bralca:
  - zbiranje informacij in pridobivanje bralcev
  - vživljanje v zgodbe drugih ljudi, pobeg v zgodovinske romane, urjanje uma v kriminalkah ipd.
  - Meditacija in refleksija: intimno zatočišče za refleksijo, razmislek onkraj

Branje je arena naših misli.

Branje spreminja naše življenje, življenje spreminja naše branje.

/M. Wolf/

Brez jezika ni misli. V jeziku
vzljubimo svoje najbližje in
začnemo spoznavati svet.

Zgodbe nas pišejo, jezik nas
oblikuje kot razmišljujoče
posameznike.